

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Rozdział:

Ulrich Adam: Podliszki

Źródło:

Księga pamiątkowa na 75-lecie "Gazety Rolniczej". Tom 2. Warszawa, 1938,
strony 778-782

Rozdział zdigitalizowany i udostępniony cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Jęczmień 39 ha.

1) Ziarno siewne	824.25
2) Koszt saletry	288.75
3) „ obornika (10%)	860.—
4) „ dni pieszych i sprzężajnych	1859.05
5) Ubezpieczenie stogów od ognia	28.10
6) Udział w kosztach budowy	256.65
7) „ „ melioracji	104.65
8) „ „ inwent. martwego	510.32
9) Koszta ogólne	1325.—
Razem	6056.77

Przy cenie 15 zł 67 gr./q (łącznie z ekwiwalentem słomy) koszt produkcji pokrywa zbiór 9,9 q/ha.

Buraki cukrowe 26 ha.

1) Ziarno siewne	412.—
2) Koszt obornika (50%)	2533.50
3) Nawozy sztuczne (44.5 q saletry)	1191.55
4) Koszt dni pieszych, akordu i sprzężaju	5021.60
5) „ melioracji	56.50
6) „ inw. martwego	55.20
7) Koszta ogólne	2716.—
Razem	11986.35

Przy cenie 4,4 zł/q, koszt produkcji pokryty jest plonem 128 q/ha.

Jak widzimy z powyższych zestawień, opłacalność zbóż i buraków cukrowych w Lenartowie jest niewątpliwa. Z braku miejsca oczywiście nie możemy przytaczać szczegółowych wyliczeń kosztów dnia roboczego ordynariusza, zaciężnika, konia — oraz analizy kosztów innych pozycji składowych powyższych kalkulacji, które wykonane zostały w myśl zasad, przyjętych w Zakładzie Ekonomiki Gospodarstwa Wiejskiego S. G. G. W.

Jeśli chodzi o dochód brutto w Lenartowie za rok 1933/4, to wynosił on:

z ziemiopłodów	87.113.40
z mleka	4.188.69
z innych działów	859.40
Razem	92.161.49

Na 1 ha użytków rolnych dochód brutto wynosił 250 zł 40 gr. Jeśli chodzi o ważniejsze rozchody gospodarcze, to pomijając rachunki robocizny i nawozów sztucznych, uprzednio już podane, rozchody te wynoszą w 1933/4 r.:

Administracja	3526 zł (na 1 ha — 8.80)
Opał i smary	1435 zł („ 1 ha — 3.89)
Konserwacje budynków	800 zł („ 1 ha — 2.16)
Podatki (bez dochodów.)	5593 zł („ 1 ha — 15.11)
Asekuracje	1143 zł („ 1 ha — 3.08)
Świadczenia socjalne	2125 zł („ 1 ha — 5.74)

Przed zniesieniem Kas chorych świadczenia socjalne np. w roku 1928/9 wynosiły 5972 zł, czyli 16 zł 15 gr. na 1 ha.

16) Główną przyczyną, dla której gospodarstwo w Lenartowie stawia do dziś zwycięsko czoło trudnościom kryzysowym, były zdolności organizacyjne właściciela przystosowania się do zmienionych warunków produkcji. Nieznaczny spadek cen zboża w roku 1928/9 stał się już dla p. Maringe'a hasłem do robienia oszczędności w czasie, gdy olbrzymia większość gospodarstw w Polsce nadal z rozmachem

inwestowała i ani myślała o redukcji wydatków. Dzięki oszczędnościom na robociznie i radykalnemu zmniejszeniu stosowania nawozów sztucznych, wynik roku gospodarczego 1929/30 mimo katastrofalnego spadku cen był dla Lenartowa pomyślny. Rok 1930/31 jest drugą ciężką próbą. W roku tym nastąpiło pierwsze obcięcie kontyngentu buraków cukrowych. Dla majątków o typie Lenartowa, był to cios równie ciężki, jak poprzedni spadek cen, gdyż uderzał w konstrukcję całego gospodarstwa. Obcięcie kontyngentu nastąpiło na wiosnę przed samymi siewami w momencie najmniej odpowiednim, kiedy pola były przygotowane pod siew i odpowiednia ilość robotnika zarezerwowana. Dzięki szybkiemu zorientowaniu się p. Maringe'a, straty z tego tytułu zostały jednak poważnie ograniczone. W dalszych latach następowały coraz groźniejsze skutki kryzysu, reakcją na nie było dalsze redukowanie kosztów produkcji w Lenartowie do 30% wydatków z lat dobrej koniunktury. W rezultacie gospodarstwo uniknęło deficytu, ale z drugiej strony stwierdzić należy, że zbyt wielkie obniżenie kosztów niektórych działów nie da się a la longue utrzymać bez uszczerbku dla wartości majątku. Dlatego też p. Maringe przewiduje w latach najbliższych zwiększenie kosztów konserwacji budynków, inwentarza martwego, a też zwiększenie nakładów na nawozy sztuczne. Wszystko to jednak przeprowadzane będzie nadal w ramach ścisłych kalkulacji. Umiejętność posługiwania się kalkulacją przy organizowaniu gospodarstwa, umiejętność orientowania się w skomplikowanych sprawach finansowych i organizacyjnych warsztatu — jest niewątpliwie jedną z głównych przyczyn pomyślnego stanu gospodarstwa, kierowanego przez p. Witolda Maringe'a.

E. K.

23. PUDLISZKI

1) Majątek Pudliszki leży w ziemi Krobskiej, w powiecie Gostyńskim, w południowej okolicy Wielkopolski. Właścicielem od roku 1920 jest Stanisław Fenrych.

2) Powierzchnia i podział na użytki rolne:

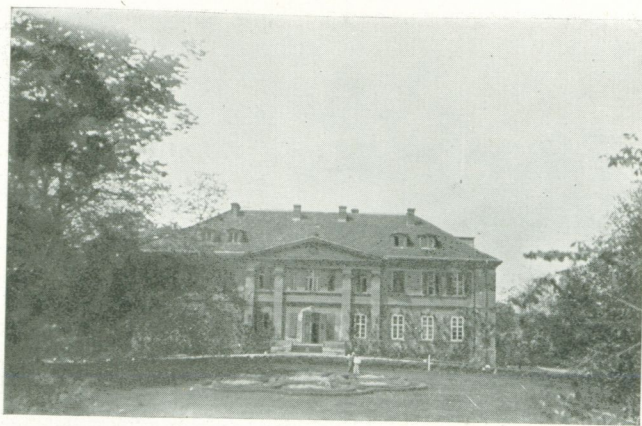
A. Działy rolnicze:	w roku 1920	w roku 1936
uprawa zboża	918,5 ha	467,0 ha
okopowe	70,0 „	180,0 „
łąki i pastwiska	292,0 „	242,0 „
lasy	233,0 „	233,0 „
drogi, podwórza, wody	58,5 „	58,5 „
B. Działy ogrodnicze:		
sady	—	216,0 „
warzywa (uprawa polna)	—	155,0 „
nasiennictwo		
szkółki drzew owocowych (3,0)	—	20,0 „
ogród pomologiczny (2,5)	—	—
Razem	1,572,0 ha	1,572,0 ha

Do następnych obliczeń przyjęto: grunta orne — 1,038,5 ha, użytki rolne — 1,280,0 ha. Ogólny obszar Pudliszek z folwarkiem Karzec wynosi 1113 ha łącznie z lasem, reszta, czyli 459 ha, należy do dzierżawionego folwarku Ziemiłina, stanowiącego własność p. kapitana rezerwy Tadeusza Fenrycha.

3) Pudliszki są bardzo starą osadą. Świadczą o tem grodziska z czasów prasłowiańskich w dolinie łąk nad Polskim Rowem, na gruntach Pudliszek i Karca. W wiekach średnich miejscowość zwała się Pudliszkowem. Siedzieli tu Awdańce, Leliwici, Nałęcz. Stąd pochodził, urodzony w Pudliszkach w roku 1626, Jan Nałęcz Gorzeński, nieodstępny towarzysz wojenny Sobieskiego. Dowodził pod Wiedniem chorągwiami lewego skrzydła, w późniejszych latach posłował na Sejm Rzeczypospolitej. Miał za żonę Elżbietę Sobieską. W wieku XVIII przechodzą Pudliszki w posiadanie rodziny Pruskich. Z nich Jan Pruski, rotmistrz konfederatów barskich, puścił Pudliszki w dzierżawę ojcu późniejszego generała i poety Franciszka Morawskiego. Córka Jana Pruskiego, Józefina, wyszła w roku 1823 za Józefa Łubieńskiego, syna Feliksa, ministra czasów Księstwa Warszawskiego. Za Józefa Łubieńskiego, Pudliszki dochodzą do świetnego na owe czasy rozkwitu. Obok głębokiej religijności, potrafił Józef Łubieński skojarzyć cnoty obywatelskie i społeczne, działając równocześnie na polach kultury rolniczej, przemysłowej i handlowej. W roku 1847 buduje w Pudliszkach drugą z rzędu w Wielkopolsce cukrownię, należy wraz z Gustawem Potworowskim z Goli do współzałożycieli Kasyna Obywatelskiego w Gostyniu, organizując przy tym ośrodek polskiej kultury wydział rolny. Jest jednym z pierwszych, który zwraca uwagę na morze i ważność bezpośredniego połączenia z zagranicą. Zakłada w Gdańsku własny bank, trudniący się głównie eksportem zboża. W tych czasach bawi w Pudliszkach, jako gość, poeta Norwid, przyjaciel syna Józefa, Włodzimierza Łubieńskiego. Na wystawie Paryskiej w roku 1867 otrzymuje Józef Łubieński złoty medal.

Wypowiedzenie kapitałów, machiawelska polityka, intrygi i specjalne posunięcia, przygotowane i kierowane z gabinetów Regencji Poznańskiej, zachwiały fortuną Józefa Łubieńskiego. Knowania niemieckie i machinacje żydowskie, doprowadzają do subhasty Pudliszek, które przechodzą na własność Wehendorffa, a później Kennemanna, jednego z założycieli Hakaty Pruskiej*). W latach 1862—64 Pudliszki nowi niemiecy-właściciele wydręnowali. Rozkwit przemysłu i rolnictwa niemieckiego po roku 1870, rozbudowa sieci kolejowej i szosowej, postępuje wielkimi krokami. W ślad za rozwojem gospodarczym rośnie potęga niemiecka, zdobywając nowe obszary zamorskie. Zarazem rosną apetyty, skierowane na wschód. „Drang nach Osten“ ogarnia Wielkopolskę,

*) Dane uzyskane przez autora, dzięki uprzejmości p. dyrektora Stachowskiego, redaktora „Kroniki Gostyńskiej“.

Pudliszki. Siedziba właściciela.

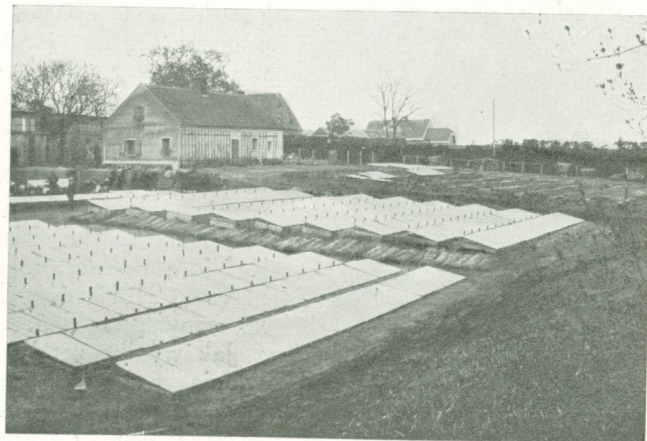
gdzie toczy się zjadła walka o każdą morgę, o każdą piędź polskiej ziemi. Klucz pudliszkowski, awangarda Niemczyzny w pow. gostyńskim, obejmujący folwarki Kokoszki, Kuczynę, Kuczynkę i Karzec, zaokrąglą się przez nabycie Ziemiłina. Powstaje w Pudliszkach wielka hodowla owiec rasy Hampshire.

Zdawałoby się, że w Pudliszkach, gdzie zasiadają zwycięzcy z pod Königsraetz i Sedanu, po 50 letnim ich pobycie, wszystko jest niemieckie i wymuszane na modłę pruską. W takich warunkach nadchodzi czas Wielkiej Wojny. W Pudliszkach zostają tylko kobiety, dzieci i starcy. Żelazna organizacja potężnego systemu wymiata dokładnie i bezwzględnie wielkopolski materiał żołnierski pod pruski karabin... Aliści dopełniły się wyroki sprawiedliwości dziejowej. W styczniu 1919 roku powstańcze oddziały „Grupy Leszno“ zdobywają w ciężkich walkach Wydawy i Pawłowice, gdzie dzień i noc idzie ogień ciężkiej artylerii niemieckiej. Mimo to powstańcy wielkopolscy zdobywają i utrzymują linię frontu południowego, od Zakrzewa aż pod Wolsztyn. I oto służba folwarczna Pudliszek, starzy i młodzi żołnierze wielkiej wojny, chwytają za karabiny i łączą się z powstańcami z pod Kościana, Śmigła, Gostynia i z ziemi Krobskiej. Z oddziałów tych powstaje 6 pułk strzelców wielkopolskich, obecny 60 pułk piechoty w Ostrowie.

W roku 1920 nowy właściciel Pudliszek na posiedzeniu Koła Ziemian wygłasza, jako nowy członek-ziemianin powiatu gostyńskiego, swoje credo gospodarczo-polityczne. Mówi o swych celach i zamiarach na przyszłość: o uprzemysłowieniu Pudliszek. Jako rolnik i obywatel kraju, mówi o możliwościach i celach ośrodka intensywnej pracy. Podstawą go-

Pudliszki. Fabryka konserw.

Pudliszki. Inspektorat.

Pudliszki. Selekcyjna hodowla kur (białych „Leghornów“).

spodarstwa krajowego jest rolnictwo. Wobec cyfry 400.000 nowych obywateli corocznego przyrostu ludności w Polsce, rolnictwo musi znaleźć formę warsztatu rolnego o wyższej produkcji. Taką formą jest ogrodnictwo. Oprócz wzrostu produkcji daje ono wyższe zatrudnienie rąk do pracy.

Z majątku typu rolniczo-hodowlanego Pudliszki stają się stopniowo warsztatem rolniczo-ogrodniczym. Jako początek postanowiono wyzyskać 16 km istniejących alei owocowych. Zamiast sprzedawać za bezcen owoc, powstaje wytwórnia win owocowych, a wkrótce potem pierwsze plantacje drzew owocowych i warzyw, na mniejszą narazie skalę, zastosowując obszar do rozmiarów rozpoczętej budowy fabryki konserw. Jako doradca fachowy, obejmuje bezinteresownie ogólny nadzór techniczny profesor Tadeusz Chrzęszcz z Uniwersytetu Poznańskiego. Kierownictwo techniczne prowadzi inżynier Józef Bartlitz.

Następnie założono własne szkółki drzew owocowych. Ażeby mieć wypróbowany i pewny materiał do szczepienia dziczek i stwierdzenia przydatności poszczególnych odmian dla celów przetwórczości, założono na obszarze 2,5 ha własny ogród pomologiczny. Zasadzono 180 różnych odmian, po 2 drzewka każdej odmiany wszelkich drzew owocowych.

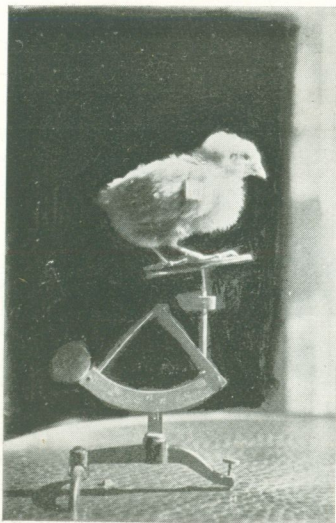
Ogród pomologiczny, jak i sady pudliskowskie na obszarze przeszło 200 ha, stanowią podstawę do badania możliwości wzajemnego zapyłania poszczególnych odmian. Odpowiednie doświadczenia przeprowadzała Wielkopolska Izba Rolnicza, dokonywując przeszło 20000 różnych sztucznych zapyłań.

Jak wynika z zestawienia powierzchni i podziału użytków rolnych, dzisiejszy kierunek gospodarki w Pud-

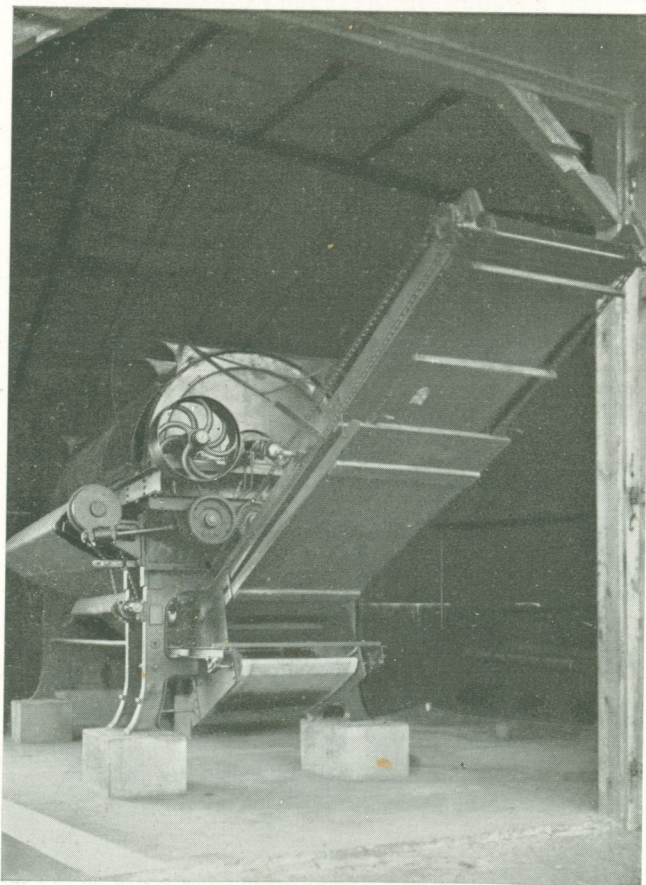
liszkach zastosowany jest do warsztatu przemysłowo-rolnego, na całość którego składają się:

- 1) Fabryka konserw jarzynowych i owocowych, jam'ów, marmelad, powideł, soków i półfabrykatów o zdolności produkcji do 4 milionów kg konserw rocznie.
- 2) Nowoczesna suszarnia, największa w Polsce, dla produkcji suszonych jarzyn i owoców.
- 3) Puszczarnia, pokrywająca zapotrzebowanie fabryki konserw.
- 4) Tartak parowy, produkujący drewno budowlane i materiał do opakowania.
- 5) Gorzelnia, w której poza spirytusem kontyngentowym, wytwarza się spirytus eksportowy.
- 6) Cegielnia parowa, dostosowana do wyrobu cegieł, dachówki i dren.
- 7) Mleczarnia mechaniczna.
- 8) Warsztaty mechaniczne, obsługujące wszystkie działy.
- 9) Selekcyjna hodowla kur rasy białych Leghornów, z zakładem wylęgowym o pojemności 20.000 jaj. Obecnie buduje się przechowalnię dla owoców i chłodnię.

Rozwój zakładów Pudliskowskich i wzrost zatrudnienia rąk roboczych ilustruje fakt, iż w dniu przejęcia wykupionego z rąk niemieckich majątku, Pud-

Pudliszki. Kontrola wagi kurecząt.

Pudliszki. Maszyny do młócenia groszków zielonych.

liszki wraz z folwarkami zatrudniały razem 197 ludzi, a w obecnym czasie Pudliszki dają utrzymanie ca 750 osobom i 250 do 350 robotnikom sezonowym, oraz około 70 pracownikom umysłowym, zajętem w składach i przedstawicielstwach. Możliwości zatrudniania, wraz z wzrostem owocowania drzew, rosną z roku na rok.

4) Warunki klimatyczne. Średnia opadów miesięcznych (wg. Hellmanna, na podstawie 20-letnich obserwacji stacji ombrometrycznej w Pudliszkach, z lat 1890—1910) wynosi:

miesiące:	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
opady m/m	29	23	37	36	64	51	75	51	45	34	32	32

Średnia roczna wynosi 520—530 m/m. W ostatnich latach występowały długotrwałe posuchy. Niskie opady w okresie zimowym, niska pokrywa śnieżna powoduje często wymarzanie oziminy.

5) Rodzaj gleby. 40% obszaru uprawnego — gleba ciężka, buraczana, o podłożu gliniastym, z domieszką marglu, występującego na głębokości 1,0 metra. Około 50% obszaru — gruntu lżejsze, żytioziemniaczane o podłożu lżejszym, piaszczystym; płaskie, często podmokłe, lekkie piaski, stanowią 10% obszaru. Na glebach ciężkich rzeźba terenu rozwinęta wyraźnie, o wystarczających spadkach, na lżejszych spadki minimalne.

Głównym odpływem jest t. zw. Rów Polski, płynący wzdłuż zachodniej granicy Pudliszek. Utrzymaniem tegoż zajmuje się Spółka wodna Polskiego Rowu z siedzibą w Poniecu, utworzona w roku 1920. Z inicjatywy właściciela Pudliszek powstała w roku 1929 Spółka Drenarska Pudliszki, która wydrenowała gruntu włościańskie wsi Pudliszek, Karca i Ziemiańska o powierzchni 152 ha, oraz majątku na obszarze 37 ha.

6) Typ budynków gospodarczych w Pudliszkach nie odbiega od średniego, budowanego na ziemiach zachodnich. Natomiast skutkiem nowego kierunku gospodarczego, użytkowanie budynków uległo zmianom. Dolny kompleks budynków w Pudliszkach został uzupełniony nowymi, górny kompleks, mieszczący dawniej owczarnie, zamieniony został na fabrykę puszek, warsztaty mechaniczne i składnice. Ogólna wartość budynków, wraz z zabudowaniami fabrycznymi, według ostatniego szacunku, przyjętego do ubezpieczenia (50% wartości) wynosi — 1,178.723 zł.

7) Stacja kolejowa Karzec na linii Leszno-Ostrów w odległości 3,2 km. od Pudliszek. Rozwinięta, dość dobrze utrzymana sieć szosowa.

8) Kierunek gospodarstwa — omówiono już powyżej. Uprawa zboża ograniczona jest do własnych potrzeb majątku, zwiększono natomiast produkcję buraków cukrowych do 33.000 q rocznie, odstawianych koleją powiatową do cukrowni w Gostyniu, odległej o 22 km.

9) Inwentarz martwy. Dział rolniczy: 2 komplety pługów parowych systemu Kemna, typu średniego; 2 garnitury młockarni systemu Wolfa; 10 żniwiarów; 12 kosiarek; 5 garniturów bron łukowych; 1 wał łukowy. Nadkomplet innych narzędzi. Dział ogrodniczy: z ważniejszych narzędzi wymienimy 2 specj. siewniki ogrodowe, 24 „Planety“, 20 aparatów do spryskiwania drzew, 1 maszyna specj. do wyrobu doniczek torf.

10) Ilość sztuk inwentarza pociągowego: koni roboczych 110, czyli na jednego konia wypada 9,8 ha ornego, względnie 10,6 użytków rolnych. Uwzględniając wszystkie siły pociągowe, znajdujące się w majątku i przeliczając je na konie z tem, że

Pudliszki. Magazyny konserw.

1 plug parowy = 36 koni, 1 wół pociagowy (Simmenthaler) = 1 koń, dojdziemy do wniosku, że 1 koń wypada właściwie na 5,8 ha użytków rol.

Pozostały inwentarz żywy składa się z 117 krów, 18 jałowic cielných, 13 buhajów, 16 walców, 55 cieląt, 72 szt. mniejszej jałowizny, 50 źrebiąt, 49 szt. trzody chlewnej i z 2500 kur. Po przeliczeniu według tabeli wypada sztuk dużych razem 243.

Konie $\frac{1}{3}$ rasy zimnokrwistej, pochodzenia belgijskiego. Obecnie przechodzi się na typ półkrwi angielskiej. Bydło typu poznańskiego nizinnego, z przewagą fryzów. Średnia mleczność: 10 do 11 litrów dziennie, 3,3 do 3,5% tłuszczu. Mleko przerabia się na masło, przyczem wyrabia się również masło puszkowe dla zaopatrywania statków żegluga krajowej.

11) Gospodarstwo polowe: a) zmianowanie: trzypolówka, w miejsce grochów polnych, groszki konserwowe, sprzątane na zielono.

b) nawożenie: koński nawóz zużywa się pod inspekty (2200 okien). Podstawowe nawożenie na wszystkich polach — obornik, w wystarczającej ilości. Zielone nawozy — poplony łubinowe. Sztuczne nawozy — w roku gospodarczym 1935—36 sprowadzono dla ogrodu i gospodarstwa rolnego nawozów sztucznych z przewagą azotowych na sumę 60.000 zł.

c) obsiewy pól w procentach powierzchni uprawnej:

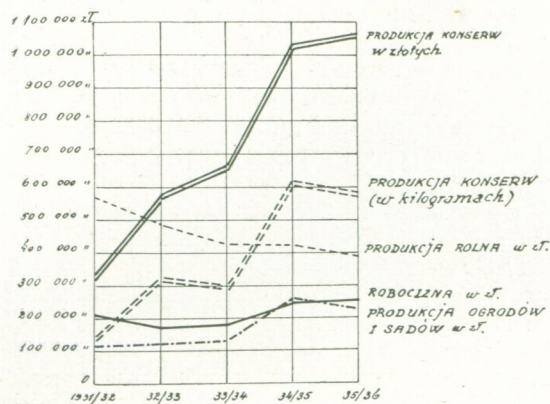
Kłosowe ozime (żyto 215 ha, pszenica 130 ha) .	33%
„ jare (owies 60, jęczmień 62) . . .	12%
Okopowe (ziemniaki 105, buraki 705) . . .	17%
lnne (uprawa polowa warzyw):	

szparagi	20 ha	
truskawki	15 „	
pomidory	35 „	
fasola	10 „	
groszki	75 „	razem . . . 15%

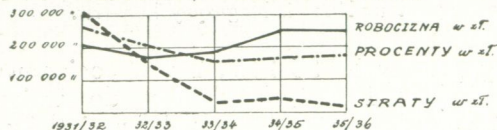
Sady i warzywa	21%
Nasiennictwo	2%

12) W roku 1935/36 zużyto dni roboczych w nasiennictwie 2888, w puszkarni 6968, w fabryce konserw i magazynach 18.372, w ogrodzie 19.452, w gospodarstwie rolnym i działach jego pomocniczych 85.703, przy hodowli drobiu 840. Razem zużyto dni robocizny 134.223, której koszt obliczamy na 244.291 zł. Do tego dochodzi koszt akordu 9000 zł., czyli razem okrągło robocizna kosztowała 253.000 zł., co na 1 ha ornego wynosi 243,7 zł, a na 1 ha użytków rolnych 119,5 zł. Dni roboczych na 1 ha ornego wypada 129. W czasie zbioru strąków z groszków

PRODUKCJA + ROBOCIZNA

WYKRES 1 b ROBOCIZNA, PROCENTY I STRATY

oprac. A. Ulrich

cukrowych z przestrzeni 75 ha zatrudnia się średnio 500—600 sezonowych dziennie. Robotników stałych mieszka w Pudziszkiach 387, w Karzcu 92, w Ziemi 110, zamieszcowych zatrudnia się s'ale 160, razem pracuje w ciągu całego roku 749 pracowników fizycznych.

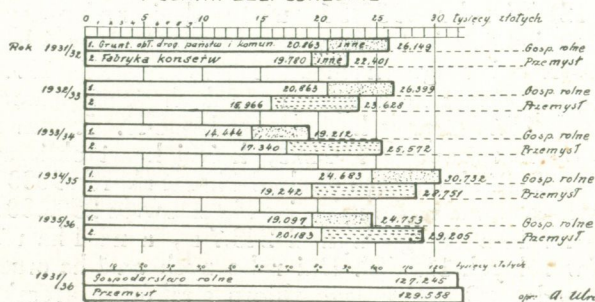
Na terenie Pudziszek istnieją i pracują organizacje: Stowarzyszenie Robotników Polsko-Katolickich, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej, Gimnastyczne Towarzystwo „Sokół”, Sokół Żeński, Koło Towarzystwa Czytelni Ludowych, Koło Muzyczne, (własna orkiestra) i Ochotnicza Straż Pożarna.

15) Wpływy pieniężne z zredukowanej systematycznie produkcji rolnej oczywiście są z rokiem każdym niższe. Dochód brutto z produkcji rolnej zmalał od 569.722 zł w roku 1931/2 do 394.848 zł w r. 1935/6. Jednocześnie wzrastały wpływy z produkcji sadowniczej i ogrodniczej z 113.989 zł w roku 1931/2 do 223.164 zł w r. 1935/6. Konserw wyprodukowano w roku 1931/32 152.185 kg wartości 331.911 zł, zaś w roku 1935/6 586.680 kg wartości 1,062 856 zł.

Globalna suma podatków rocznych wynosiła w roku 1935/6 53.958 zł., czyli 42,15 zł na 1 ha użytków rolnych. Jest to suma dochodów bezpośrednich państwa i samorządów, płaconych przez majątek. Według ostatniego bilansu zamknięcia, zakłady Pudziszkiowskie zapłaciły w roku 1935/36 za przewozy kolejowe 47.500 zł i opłaty pocztowe 8500 zł, czyli razem 56.000 zł (a więc więcej, niż suma podatków), sprowadzając rok rocznie 100.000 kg bla-

WYKRES 2

PODATKI BEZPOŚREDNIE

oprac. A. Ulrich

chy na puszki konserwowe, dając oprócz tego zatrudnienie różnym przedsiębiorstwom, jak drukarniom, hutom szklanym i t. d.

Ostateczny rezultat finansowy przedsiębiorcy w Pudziszkiach jest do tej pory ujemny. Właściciel poniósł w ciągu ostatnich pięciu lat straty, wynoszące 566.891 złotych. Dociec przyczynę tych strat łatwo, jeśli się stwierdzi, że w tym samym pięcioleciu właściciel wypłacił samych procentów od pożyczek 965.632 złote. Wysokość oprocentowania pożyczek, zaciągniętych w okresie dobrej koniunktury, jest główną przyczyną trudności finansowych właściciela. Wystarczy stwierdzić, iż pożyczka w sumie 250.000 zł. zaciągnięta w roku 1924, po 18% rocznie, dorosła obecnie z powodu narastania niemożliwych do płacenia procentów, do wysokości 750.000 zł. Wprawdzie procenty obniżono obecnie do 6% rocznie, lecz w rzeczywistości wysokość ich równa się 18% płaconym dawniej od sumy podstawowej. Tak wygląda w praktyce „oddłużenie rolnictwa” w przemysłowym majątku Pudziszki.

Wskutek zbyt wysokiego oprocentowania pożyczek zorganizowanego kredytu, za wysokich cen cukru, fałszywej metody popierania eksportu przetwórstwa krajowego (zwrot opłat akcyzowych po 10—14 miesiącach, bez oprocentowania), tak spożycie wewnętrzne konserw, jak eksport, napotyka na trudności. Tem niemniej Pudziszki — idąc własną drogą, pomimo kryzysu gospodarczego — dały krajowi, oprócz skarbnicy doświadczenia na polu ogrodnictwa, warzywnictwa i przetwórstwa — wartości realne i pozytywne.

W roku 1929 bawił w Pudziszkiach Wysoki Gość, Pan Prezydent Ignacy Mościcki, który w obecności 15.000 rolników, zebranych na Zjeździe Kółek Rolniczych w Poznaniu, słał Pudziszki, jako przykład pracy pionierskiej.

W czerwcu 1933 r. zwiedzała Pudziszki delegacja ekonomiczna Ligi Narodów. Adam Ulrich.

GOSPODARSTWA ŚLĄSKIE

Wstęp

Spółceństwo polskie zna o tyle o ile Śląsk „Czarny”, pokryty kominami fabryk i hut, czy kopalni węglowych — w okręgu Katowic i Świętochłowic; sportowcy i kuracjusze znają część Śląska „Zielonego”, malowanego cudnymi pejzażami Beskidu i lasów rozpostartych u kolebki Wisły; natomiast Śląska „rolniczego” rolnicy z innych dzielnic nie znają prawie zupełnie. Okoliczność ta, jak również i fakt, że warunki produkcji rolnej na Śląsku są w wysokim stopniu specyficzne i różnią się głęboko od analogicznych stosunków w reszcie Polski, skłania nas do rzucenia krótkiego tła do opisów gospodarstw folwarcznych polskich na Śląsku — w postaci niniejszego wstępu.

Ujmując rzecz lakonicznie, stwierdzimy, że warunki przyrodnicze są dla produkcji rolnej na Śląsku niezbyt pomyślne, natomiast warunki ekonomiczne są naogół (mimo drożyzny robotnika) lepsze, niż w innych dzielnicach.

Klimat Śląska odznacza się znaczną wysokością opadów (w Beskidzie do 1200 mm, na Śląsku Niżowym 600—800 mm), rozłożonych co prawda niezbyt pomyślnie, gdyż susze wiosenne są częste, a gros opadów przypada na drugą połowę lata, a więc na czas zniw. Niedośyt wilgotności (różnica, jaka istnieje